

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Teologický pohled na zemětřesení
Autor práce: RNDr. Petra Štěpančíková, Ph.D.
Obor studia: Teologie služby
Posudek vypracoval: Mgr. Lucie Kolářová, Dr.theol.
Datum: 05. 05. 2022

Předložená diplomová práce Petry Štěpančíkové je původním osobitým příspěvkem k problematice, jež v teologii není příliš obvyklá (zahraníčí) nebo není reflektována vůbec (české prostředí). Zatímco od raného novověku do pozdního osvícenství se v západní (převážně protestantské) teologii etabluje proud takzvané fyzikoteologie, která rozvíjí teologické myšlení v rámci myšlení přírodovědného, od doby „tvrdé moderny“, jejímž jedním z průvodních znaků je i ostrá metodologická oddělenost mezi přírodní vědou a teologií, jsou takové pokusy (zejména v katolické církvi) spíše ojedinělé. V tomto kontextu představuje práce paní Štěpančíkové vítanou změnu žánru.

Autorka coby vědkyně z oboru fyzické geografie je na tématu pochopitelně motivována. Struktura předložené práce velmi dobře odpovídá sledovanému záměru, resp. stanovenému cíli, byť tento, striktně viděno, je ve stávající podobě poněkud široce formulován, vágní. Ambici odpovědět v jedné diplomové práci na otázky týkající se jak příčin, tak významu, tak smyslu určitého jevu může dnes naplnit sotva kdo, uvažíme-li současné vysoké standardy metodologického rozlišování. Z tohoto pohledu se Štěpančíková pohybuje se svou kvalifikační prací na hraně, svůj úkol nicméně vybalancovala uspokojivě.

Silnou stránkou této práce jsou nesporně analýzy biblického textu. Autorka přináší bezmála vyčerpávající přehled tematicky relevantních míst, která uvádí do teologického kontextu, porovnává je a typizuje, nabízí dostupné možné výklady méně jasných vyjádření a rovněž sama mnohdy poukazuje k dalším souvislostem. Její poznámky při tom zůstávají věcně zdrženlivé (např. ad Zach 14,4–5: „*Popisovaná událost připomíná vznik příkopových propadlin, vzniklých při zemětřesení na poklesových zlomech.*“, s. 21; nebo ad Zj 16,18: „*Popisované zemětřesení má být největší, jaké kdy na zemi bylo. Abychom si udělali představu, zmiňme se, že dosud největší zemětřesení bylo zaznamenáno v Chile....*“, s. 36).

Důležitá a poměrně zdařilá je rovněž třetí kapitola, která se zabývá tím, jak byl fenomén zemětřesení recipován v dějinách církve a teologického myšlení, zejména v návaznosti na problematiku teodiceje. V této části přichází nejvíce ke slovu potřebné a užitečné rozlišení zemětřesení coby přírodního jevu a coby přírodní katastrofy, tak jak bylo součástí formulace cíle. Daná kapitola přitom představuje poměrně tvrdý oříšek. Na zhruba deseti stranách autorka zamýšlí podat průřez paradigmatické teodiceje v podstatě od biblických dob po současnost, což by samo o sobě vydalo na samostatné dílo. Tím pádem se nemůže úplně vyhnout riziku paušalizace, efektu výběrovosti, neproporčnosti, zprostředkovanosti výkladů (chybí být jen jediný primární odkaz na Leibnizovo dílo, přestože jeho *Theodicea*, vyd. v české verzi r. 2004 v Oikymen, je dostupná i v knihovně TF), autorka je však vhodně koncipovanou syntézou celkem minimalizuje. Nápomocná jí v tom je mimo jiné skutečnost, že zde – vzhledem k hlavní tematické linii – může pracovat s

Lisabonským zemětřesením z r. 1755 jako s klíčovou událostí a mezníkem, který poskytuje konkrétní opěrný bod reflexi, jíž by jinak mohlo hrozit, že se stane bezbřehou.

Poslední kapitola se zaměřuje na zemětřesení jako téma v dialogu mezi teologií a přírodní vědou. To je velmi dobré posazení vzhledem k předchozím částem: zatímco v první kapitole bylo zemětřesení prezentováno coby fenomén zkoumaný přírodovědecky – a tím autorka vytyčila reálný rámec bakalářské práce, aniž by tím tuto svou primárně teologickou kvalifikační práci faktograficky a informačně přetížila –, druhé dvě kapitoly rozvíjely teologický pohled. Čtvrtá kapitola zúročuje obojí. Je příznačné, že zde také zvýšenou měrou vystupuje do popředí i samotná autorčina intence, v textu ovšem již dříve přítomná a přiznaná. To je samo o sobě sympatický rys celkové autenticity – Petra Štěpančíková si nehraje na nestranného arbitra, který by nebyl k nalezení uvnitř řádků ani mezi nimi a na všechno by pomyslně dohlížel z nezaujaté a nedostupné „vyšší“ pozice.

Tento rys je tu ovšem zároveň i určitou slabinou. Způsob vyjadřování v dané části se místy blíží úvaze, s prvky psychologizujícími, spiritualizujícími a moralizujícími, kde autorka vychází – a jako východisko to není kriticky nahlédnuto – z nezpochybnitelného přesvědčení, že existuje hluboká jednota poznání, vzhledem k níž je stávající faktická rozdělenost přírodní vědy a teologie (filosofie) umělá, případně snad i nepravdivá. Tímto přesvědčením, touto vírou je pak také nesena její argumentace – ostatně nijak agresivní, naopak velmi subtilní, ale ovšem harmonizující.¹ Výkladová linie pak v závěru vrcholí smělou teocentrickou argumentací (viz L. Winslow, W.A. Schultz): Bůh se ve všem zjevuje a prostřednictvím toho komunikuje, a proto ani přírodní věda nemůže nestát ve službě Bohu, ať si to připouští nebo ne (s. 65). Toto však lze jen těžko vyvodit z teologie zemětřesení, protože to z ní kauzálně nevyplývá. Jedná se mnohem spíše o předpoklad víry, který umožňuje určité „čtení“ přírody a skutečnosti. Což je v pořádku, jen by – z důvodu čistoty metodologického postupu – měl být tento předpoklad jako takový rozlišen. Jestli naopak totiž z teologie zemětřesení něco vyplývá, pak nikoli anonymní kryptoteologická povaha přírodní vědy, nýbrž konstatování, že je to právě teologie, která nemůže nestát ve službě Bohu. A tak to také odpovídá tomu, oč ve své diplomové práci Petra Štěpančíková usilovala.

Po formální, jazykové a stylistické stránce je posuzovaný text přijatelný. Pro detailnější vhléd uvádím konkrétní poznámky níže (viz příloha, s. 3 tohoto posudku).

Diplomovou práci Petry Štěpančíkové **doporučuji k obhajobě** a s oceněním originality pojetí, původnosti přístupu a poctivosti zpracování hodnotím známkou **výborně minus**.

Lucie Kolářová

¹ Případné kolize mezi vědou a vírou jdou tedy především na vrub terminologických nedorozumění či neoprávněného překračování vlastních kompetencí (s. 56). Čtením bible a přírody by se člověk měl dobrat Původce všeho (s. 57). Veškeré stvoření nese boží stopu (s. 57). Zemětření coby *přírodní jev* je součástí stvoření a tudíž dobré (s. 57). Je dokladem boží velikosti, moci, tvůrčí síly, moudrosti, božího řádu, rovnováhy a harmonie světa (s. 57–60). Zemětřesení coby *katastrofa* by prvořadě mohlo být podnětem pro intenzivnější teodiceu osvobození (s. 62), odmítá se logika katastrofy jako trestu za hříchy (s. 62), smysl katastrofy je v jistém smyslu vždy také subjektivní (s. 62–63), Bůh ovšem nikdy nepřestává stát na straně člověka (s. 63). Člověku nezbyvá než věci přijímat, snášet a zároveň jednat ve smyslu solidární nápravy (s. 63).

Příloha

Několik poznámek k formální, jazykové a stylistické stránce bakalářské práce Petry Štěpančíkové:

- v poznámkách pod čarou se nerozlišuje mezi odkazem na přímou citaci a parafrází (jichž je naprostá většina)!; jen sporadicky a nesystematicky odkazuje autorka parafráze pomocí „viz“ či „srov“ – jedná se o učebnicový, v kvalifikačních pracích poměrně frekventovaný, avšak nikoli bezvýznamný formální nedostatek
- ad interpunkce: eviduji chybné umístění čárek (buď čárky chybí, nebo – častěji – přebývají) – bez nároku na úplnost vypisuji konkrétní případy pouze pro první třetinu textu (příčemž úvod a první kapitola jsou z tohoto hlediska v pořádku):
 - s. 16, ř. 1: čárka navíc před „anebo“
 - s. 16, ř. 3: čárka navíc před „či“
 - s. 16, ř. 14: čárka navíc před „či“ (na konci řádky, druhé v pořadí)
 - s. 18, ř. 16: čárka navíc po „hřmění“
 - s. 18, ř. 18: čárka navíc po „rohu“
 - s. 18, ř. 21: čárka navíc po „ohněm“
 - s. 19, ř. 18: čárka navíc po „Kanaánci“
 - s. 20, první věta druhého odstavce: čárka navíc po „válečníka“; chybějící čárka před „najdeme“
 - s. 22, ř. 5 odspodu: čárka navíc před „či“
 - s. 22, ř. 4 odspodu: čárka navíc před „totiž“
 - s. 22, ř. 3 odspodu: čárka navíc před „či“
- slabší stylistické formulace, obvykle v souvislosti s chybným užitím určitých slov, tvarů či interpunkce (vybrané příklady):
 - s. 39: „*Nejen v době starozákonní je vysvětlováno utrpení způsobené jak přírodními katastrofami, tak lidským zapříčiněním, většinou jako trest Boží za hřích.*“ – zde umocněno redundantní čárkou po „zapříčiněním“
 - s. 46, první věta bodu 2 – je obtížné větě správně porozumět
 - s. 59, pozn. 183 – zájmeno „jej“ se zde zjevně vztahuje k „zemětřesení“, avšak vzhledem k tomu, že v tomto tvaru se daného zájmena užívá i pro mužský rod, může být jeho užití v tomto konkrétním případě zavádějící vzhledem k současně se vyskytujícímu podstatnému jménu mužského rodu „jev“; bylo by tedy vhodnější zde užít tvaru „je“, kterého se ve 4. p. j.č. užívá pouze pro střední rod, čímž by bylo dosaženo okamžité významové jednoznačnosti
 - nesprávné užití předložky „díky“ (namísto vhodnější „kvůli“) ve větách s negativním významem („*Díky tomu pak tyto chudé země zůstávají tak zranitelné...*“, s. 62; „*díky strukturálním hříchům bohatých...*“, s. 64)
- chyby, překlady, chybné tvary, vazby (vybrané příklady):
 - s. 6, ř. 17: chybí předložka „v“ (*V předložené práci, v souvislosti...*)
 - s. 15: „...a je doklady jsou známy...“
 - s. 16: „...které jsou předpovídány v budoucnosti“ – správněji: „pro budoucnost“ či „do budoucna“
 - s. 18, ř. 12: „...setkání s Hospodinem, jenž je prováděno...“ – správně „jež“ (tvar pro střední rod)
 - s. 19, poslední řádek: namísto „připomínajícího“ musí být „připomíná“ (jinak by to byl Hospodin, kdo připomíná Hospodinovy mocné činy, a ne žalmista, jak je to myšleno)